

Ланиця Ірина Федорівна, кандидат технічних наук, доцент кафедри туризму та готельно-ресторанної справи, Львівський торговельно-економічний університет

Топорницька Марія Ярославівна, кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри туризму та готельно-ресторанної справи, Львівський торговельно-економічний університет

Турчиняк Марія Климентівна, кандидат технічних наук, доцент, професор кафедри туризму та готельно-ресторанної справи, Львівський торговельно-економічний університет

Юрків Олена Казимирівна, асистент кафедри туризму та готельно-ресторанної справи, Львівський торговельно-економічний університет

Lanytsia Irina, PhD in Technical Sciences, Lviv University of Trade and Economics, <https://orcid.org/0000-0001-9270-1696>

Topornytska Mariia, PhD in Geography, Associate Professor, Lviv University of Trade and Economics, <https://orcid.org/0000-0001-8876-5857>

Turchyniak Mariia, PhD in Technical Sciences, Associate Professor, Lviv University of Trade and Economics, <https://orcid.org/0000-0003-2057-8056>

Yurkiv Olena, Assistant of the Department of Tourism and Hotel and Restaurant Business, Lviv University of Trade and Economics, <https://orcid.org/0009-0007-3016-1912>

ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ СФЕРИ ПОСЛУГ В КОНКУРЕНТНИХ УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА
FINANCIAL MANAGEMENT OF SOCIALLY RESPONSIBLE ENTERPRISES IN THE SERVICE SECTOR IN COMPETITIVE CONDITIONS OF INNOVATIVE ENTREPRENEURSHIP

Ланиця І. Ф., Топорницька М. Я., Турчиняк М. К., Юрків О. К. Фінансовий менеджмент соціально відповідальних підприємств сфери послуг в конкурентних умовах інноваційного підприємництва. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2023. Том 8. № 4. С. 292 – 298.

Lanytsia I., Topornytska M., Turchyniak M., Yurkiv O. Financial management of socially responsible enterprises in the service sector in competitive conditions of innovative entrepreneurship. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*. 2023. Volume 8. № 4, pp. 292 – 298.

Стаття присвячена питанням впровадження фінансового менеджменту соціально відповідальних підприємств сфери послуг в конкурентних умовах інноваційного підприємництва. На основі дослідження було запропоновано впорядкування адаптаційних інструментів фінансового менеджменту соціально відповідальних підприємств сфери послуг. Метою дослідження є вивчення фінансового менеджменту соціально відповідальних підприємств сфери послуг в конкурентних умовах інноваційного підприємництва. Обґрунтовано, що управління фінансовою стійкістю передбачає врахування основних ризиків, що призводять до втрати фінансової стійкості та є результатом виникнення невизначеності. Виявлено також їхні можливі причини і чинники. До таких ризиків належать: ризик неефективної структури капіталу; ризик зниження ліквідності підприємства; кредитний ризик; податковий ризик; інвестиційний ризик; ризик операційної діяльності; ризик неефективної організаційної структури соціально відповідальних підприємств сфери послуг. Усі методи управління ризиком зниження фінансової стійкості запропоновано розділити на зовнішні та внутрішні. Система внутрішніх механізмів управління ризиком зниження фінансової стійкості підприємства соціально відповідальних підприємств сфери послуг передбачає використання таких методів його оптимізації: уникнення, лімітування, мінімізація та диверсифікація ризику, а також самостраховання та хеджування фінансових ризиків. До зовнішніх методів зменшення ризику втрати фінансової стійкості соціально відповідальних підприємств сфери послуг відносно страхування та розподіл ризику. Доведено, що головна мета фінансових менеджерів – вибрати таку структуру капіталу, яка за найнижчою вартістю капіталу сприятиме підтримці стабільних дивідендів і доходів, збагатить акціонерів. Іншими словами, оптимальна структура капіталу повинна зводити до мінімуму WACC і разом з тим підтримувати кредитну репутацію підприємства на рівні, який дозволяє залучати нові капітали на прийнятних умовах. Досягнення поставленої мети можливе при застосуванні різних підходів. Далі послідовно розглянемо особливості встановлення оптимального співвідношення власного і позичкового капіталу підприємства відповідно до кожного з підходів фінансового менеджменту соціально відповідальних підприємств сфери послуг в конкурентних умовах інноваційного підприємництва.

Ключові слова: фінансовий менеджмент, соціально відповідальні підприємства, сфера послуг, конкурентні умови підприємництва, інноваційне підприємництво.

The article is devoted to implementing the financial management of socially responsible enterprises in the service sector in competitive conditions of innovative entrepreneurship. Based on the research, it was proposed to streamline the adaptation tools of financial management of socially responsible enterprises in the service sector. The study aims to study the financial

© Ланиця Ірина Федорівна, Топорницька Марія Ярославівна, Турчиняк Марія Климентівна, Юрків Олена Казимирівна, 2023

management of socially responsible enterprises in the service sector in the competitive conditions of innovative entrepreneurship. It is substantiated that managing financial stability involves considering the main risks that lead to the loss of financial stability and are the result of uncertainty. Their possible causes and factors are also revealed. Such risks include inefficient capital structure, a decrease in the company's liquidity, credit risk, tax risk, investment risk, operational activity risk, and risk of inefficient organizational structure of socially responsible enterprises in the service sector. It is proposed to divide all financial stability risk management methods into external and internal. The system of internal risk management mechanisms for reducing the financial stability of socially responsible enterprises in the service sector involves the use of the following methods of optimization: avoidance, limitation, minimization, and diversification of risk, as well as self-insurance and hedging of financial risks. External methods of reducing the risk of loss of financial stability of socially responsible enterprises in the service sector include insurance and risk sharing. It has been proven that the primary goal of financial managers is to choose such a capital structure that, at the lowest cost of capital, will contribute to maintaining stable dividends and income and enrich shareholders. In other words, the optimal capital structure should minimize the WACC and, at the same time, maintain the credit reputation of the enterprise at a level that allows attracting new capital on acceptable terms. Achieving the set goal is possible using different approaches. Next, we will successively consider the peculiarities of establishing the optimal ratio of the company's own and borrowed capital by each financial management approach of socially responsible enterprises in the service sector in the competitive conditions of innovative entrepreneurship.

Keywords: financial management, socially responsible enterprises, service sector, competitive business conditions, innovative entrepreneurship.

Вступ

Розв'язання сучасних проблем стабілізації національної економіки, забезпечення соціального розвитку суспільства можливе лише на основі позитивних зрушень, зокрема через зміцнення фінансового стану суб'єктів господарювання. Ефективність діяльності вітчизняних підприємств сфери послуг залежить від того, наскільки швидко вони будуть пристосовуватися до змін ринкових умов. Зберегти свої позиції за ринкової економіки підприємства можуть, застосовуючи фінансовий менеджмент, основними функціями якого є об'єктивний фінансовий аналіз, прогнозування і моделювання господарської діяльності. Тому, дослідження системи фінансового менеджменту в конкурентних умовах інноваційного підприємництва на соціально відповідальних підприємствах сфери послуг є актуальними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Однією із найважливіших складових аналізу та ефективного управління є забезпечення стабільного розвитку підприємства сфери послуг і його фінансової стійкості. Поняття фінансової стійкості є складним і багатофакторним, обумовлюється економічним середовищем, в рамках якого здійснюється діяльність підприємства сфери послуг, а також результатами його функціонування, здатністю адекватно реагувати на зміни внутрішніх і зовнішніх факторів. Оцінювання стійкості фінансового стану дозволяє визначити, наскільки ефективно здійснюється управління фінансовими ресурсами підприємства сфери послуг. Проте, як свідчать дослідження [1-10], теорія і практика аналізу комплексної оцінки фінансової стійкості в Україні знаходяться у стадії свого становлення. Більшість підприємств сфери послуг подібний аналіз практично не здійснюється. На сьогодні у теорії та практиці вітчизняного фінансового менеджменту поширюються апробовані методики визначення рівня фінансової стійкості суб'єкта господарювання. Проте на сьогоднішній день практично відсутні наукові розробки методики комплексного оцінювання фінансового менеджменту соціально відповідальних підприємств сфери послуг, які б дозволяли оперативно, достатньо об'єктивно й повно визначати ступінь стійкості фінансового стану, зважаючи на багатоаспектність даної категорії та її важливості для функціонування сучасного підприємства сфери послуг. При цьому будь-які її особливості в конкурентних умовах інноваційного підприємництва на об'єктах сфери послуг потребують системних досліджень.

Формулювання цілей статті

Метою дослідження є вивчення фінансового менеджменту соціально відповідальних підприємств сфери послуг в конкурентних умовах інноваційного підприємництва.

Виклад основного матеріалу дослідження

Складність фінансового менеджменту полягає в тому, що її не можна розглядати як головну мету діяльності ділової одиниці, оскільки досягнення належного рівня стійкості буде пов'язане передусім з відмовою від ризикових проєктів, нововведень та додаткового залучення позикових коштів, що, зрештою, може спричинити до занепаду цієї одиниці. Забезпечення стабільного функціонування суб'єкта господарювання є виправданим лише у випадку його корисності для зацікавленої сторони. Звідси доходимо висновку, що проблему забезпечення фінансової стійкості доцільно розглядати у контексті інтересів, пов'язаних із використанням системи, якою є підприємство сфери послуг.

Сучасна теорія менеджменту головною метою функціонування підприємства вважає індивідуальні інтереси його власників, які очікують стабільного та високого прибутку на

інвестований капітал. Водночас існують й інші суб'єкти економічних відносин, зацікавлені не стільки у рівні прибутковості чи збільшенні вартості підприємства, скільки в його платоспроможності. Різноманітність особистих інтересів, які є дещо суперечливими, зумовлює необхідність формування мети, досягнення якої дає змогу максимально задовольнити інтереси всіх сторін, що забезпечують діяльність суб'єкта господарювання. Такою метою є забезпечення фінансової стійкості підприємства у тривалому періоді.

Фінансовий менеджмент суб'єктів господарювання як система заходів, спрямованих на забезпечення їхньої фінансової стійкості в процесі стратегічного розвитку, передбачає чотири головні етапи: стратегічний аналіз фінансової стійкості; формування, вибір та оцінка стратегій забезпечення фінансової стійкості суб'єкта господарювання; забезпечення реалізації обраної стратегії; контроль за її реалізацією. Тому запропоновано використання моделі організації фінансового менеджменту соціально відповідальних підприємств сфери послуг.

Запропонована методика оцінки фінансового менеджменту соціально відповідальних підприємств сфери послуг, що враховує внутрішній фінансовий потенціал та його зовнішню фінансову позицію. Для цього пропонуємо використовувати інтегральний показник фінансового менеджменту – I_{FC} , який є функцією багатьох змінних, що характеризують внутрішній фінансовий потенціал, та інтегральний показник впливу зовнішнього середовища на ефективність фінансового менеджменту – I_{3C} . Ці показники запропоновано обчислювати за формулами:

$$I_{FC} = \sum_{i=1}^4 \sum_{j=2}^5 \theta(x_{ij} - \bar{x}_{ij}) + \sum_{i=1}^4 \theta(x_{i1} - \bar{x}_{i1}) + \sum_{i=1}^3 \theta(x_{i1}) + \theta(x_{41} - \bar{x}_{41}) + 4, \quad (1)$$

$$I_{3C} = \sum_{k=1}^2 \sum_{i=1}^{S_k} \sigma_{ki} R_{ki} \rho_{ki}, \quad (2)$$

де x_{ij} – показники оцінки фінансового менеджменту суб'єктів господарювання;

\bar{x}_{ij} і \bar{x}_{i1} – відповідні нормативні значення;

$\theta(x)$ – функція Хевісайда;

σ_{ki} , R_{ki} і ρ_{ki} для i -го чинника k -ої групи відображають позитивний (1) чи негативний (-1) вплив на фінансову стійкість суб'єкта господарювання, його рейтинг та питому вагу;

S_k – кількість чинників у k -й групі; $\sum_{i=1}^{S_k} \rho_{ki} = 100\%$.

Аналіз фінансового менеджменту за цими показниками дає змогу дати комплексну оцінку ефективності фінансового менеджменту соціально відповідальних підприємств сфери послуг та ухвалювати на її основі стратегічні фінансові рішення. Виконане дослідження дає змогу виокремити три головні стратегії забезпечення ефективності фінансового менеджменту соціально відповідальних підприємств сфери послуг залежно від тенденцій розвитку економіки, життєвого циклу галузі, технологічного потенціалу та економічного стану підприємства сфери послуг, а саме: стратегію фінансової стабілізації, стратегію підтримання фінансової стійкості, фінансову стратегію стійкого зростання. За результатами експертного опитування керівників 11-ти підприємств сфери послуг найактуальнішою, на думку 40% респондентів, нині є стратегія підтримання фінансової стійкості (табл. 1).

Таблиця 1. Матриця стратегій забезпечення фінансової стійкості підприємства сфери послуг

Інтегральна оцінка впливу зовнішнього середовища (I_{3C})	Інтегральна оцінка фінансової стійкості підприємства сфери послуг (I_{FC})		
	Висока	Нормальна	Низька
$I_{3C} > 0$	1. Сприятлива ситуація, негативний вплив зовнішнього середовища мінімальний. Стратегія стійкого зростання. Підприємству доцільно інвестувати.	2. Нормальна стійкість фінансової системи підприємства за позитивного впливу зовнішнього середовища дає змогу реалізувати стратегію стійкого зростання.	3. Сприятлива зовнішня ситуація створює можливості для відновлення фінансової стійкості підприємства сфери послуг. Стратегія підтримання фінансової стійкості.
$I_{3C} = 0$	4. Підприємство сфери послуг зі стійкою фінансовою системою за умови відсутності суттєвого впливу зовнішніх чинників може реалізувати стратегію стійкого зростання.	5. Зовнішнє середовище суттєво не впливає на фінансову стійкість підприємства. В такій ситуації актуальною є стратегія підтримання фінансової стійкості.	6. За умови відсутності суттєвого впливу зовнішнього середовища для відновлення фінансової стійкості доцільно скористатись стратегією фінансової стабілізації.
$I_{3C} < 0$	7. Негативний вплив зовнішнього середовища можна подолати за рахунок фінансової стійкості. В такій ситуації актуальною є стратегія підтримання фінансової стійкості.	8. Значний вплив дестабілізуючих зовнішніх чинників за умови нормального фінансового стану передбачає необхідність використання стратегії фінансової стабілізації.	9. Сила дестабілізуючих зовнішніх чинників дуже значна. Фінансова ситуація на підприємстві сфери послуг близька до кризи (банкрутство). Стратегія фінансової стабілізації.

Підсистема управління ризиком ефективності фінансового менеджменту соціально відповідальних підприємств сфери послуг як невід’ємна складова системи стратегічного управління фінансовою стійкістю підприємства в умовах невизначеності реалізується у вигляді двоступеневого комплексу заходів оцінки й управління ризиком зниження фінансової стійкості. Такий підхід обумовлений подвійною реакцією стратегічного управління на зовнішні зміни: довгостроковою та оперативною водночас. Довгострокова реакція передбачена у стратегічних планах, оперативна реалізується в режимі реального часу.

Фінансовий менеджмент соціально відповідальних підприємств сфери послуг в Україні здійснюють в умовах невизначеності, обумовленої науковим прогресом, нестабільністю політичної ситуації, зростанням конкуренції на товарних і фінансових ринках, посиленням глобалізаційних процесів та дефіцитом інформації, а також за наявності різноманітних способів і варіантів перетворення можливостей у дійсність та багатоваріантності реалізації управлінських рішень.

Управління фінансовою стійкістю передбачає врахування основних ризиків, що призводять до втрати фінансової стійкості та є результатом виникнення невизначеності. Виявлено також їхні можливі причини і чинники. До таких ризиків належать: ризик неефективної структури капіталу; ризик зниження ліквідності підприємства; кредитний ризик; податковий ризик; інвестиційний ризик; ризик операційної діяльності; ризик неефективної організаційної структури соціально відповідальних підприємств сфери послуг.

Усі методи управління ризиком зниження фінансової стійкості запропоновано розділити на зовнішні та внутрішні. Система внутрішніх механізмів управління ризиком зниження фінансової стійкості підприємства соціально відповідальних підприємств сфери послуг передбачає використання таких методів його оптимізації: уникнення, лімітування, мінімізація та диверсифікація ризику, а також самострахування та хеджування фінансових ризиків. До зовнішніх методів зменшення ризику втрати фінансової стійкості соціально відповідальних підприємств сфери послуг відносно страхування та розподіл ризику.

За результатами експертного опитування встановлено, що найбільший вплив на рівень фінансової стійкості соціально відповідальних підприємств сфери послуг здійснюють ризик зниження ліквідності, податковий, інвестиційний ризики та ризик операційної діяльності. Для вирішення питання формування оптимальної структури капіталу соціально відповідальних підприємств сфери послуг повинні враховуватися переваги і недоліки власного і позичкового капіталу (табл. 2).

Таблиця 2. Переваги і недоліки основних джерел фінансування соціально відповідальних підприємств сфери послуг

Переваги	Недоліки
Власний капітал	
1. Простота залучення. 2. Вища здатність генерації прибутку у всіх сферах діяльності. 3. Забезпечення фінансової стійкості розвитку підприємства, її платоспроможності в довгостроковому періоді, а відповідно і зниження ризику банкрутства.	1. Обмеженість об’єму залучення, а відповідно і можливостей значного розширення операційної і інвестиційної діяльності підприємства. 2. Висока вартість в порівнянні з альтернативними джерелами. 3. Невикористана можливість приросту коефіцієнта рентабельності власного капіталу за рахунок залучення позичкових фінансових ресурсів.
Позичковий капітал	
1. Низька вартість. 2. Зростання рентабельності власного капіталу. 3. Можливість диверсифікації власного капіталу. 4. Податковий щит. 5. Можливість збереження контролю.	1. Додатковий ризик у власників власного капіталу. 2. Необхідність концентрації грошових ресурсів до моменту погашення позички. 3. Придбання кредиторами можливості контролювати окремі ухвалені рішення.

Враховуючи дані табл. 2, нами пропонується об’єднання і вирішення двох взаємообумовлених і взаємозалежних задач. Перша задача полягає в тому, щоб сформована структура капіталу підприємства сфери послуг була оптимальною при існуючих умовах з точки зору внутрішніх потреб підприємства; інша задача полягає в тому, щоб розробити інструмент залучення капіталу, що дає можливість його залучення на вигідних умовах.

Стратегічна важливість рішень щодо структури капіталу пов’язана з тим, що високі витрати на капітал, виникаючі як при недовикористанні, так і при надмірному залученні кредитних ресурсів, створюють перешкоди для розвитку підприємства сфери послуг. По-перше, її менеджерам належить рухатися за її кривою життєвого циклу з вищими вимогами до прибутковості вкладеного капіталу, бути набагато жорсткішою і виборчою у відборі інвестицій,

оскільки не всякі привабливі бізнес-ідеї задовольнятимуть дуже високим вимогам до прибутковості капіталу. По-друге, оскільки у підприємства виникнуть додаткові обмеження на інвестиційні можливості, вона не зможе бути достатньо гнучкою і маневреною в конкуренції. Високі витрати на капітал будуть перешкодою для швидкого і, головне, ефективного реагування на тенденції розвитку ринків збуту, що змінюються. По-третє, якщо пропорція позичкового і власного капіталів не є оптимальною, посилюється конфлікт інтересів професійного менеджменту і власників, або агентський конфлікт. Він може виявлятися в трансформації мотивації менеджменту, формуванні одноосібного стилю ухвалення інвестиційних рішень, ведучого до реалізації неефективних проєктів, а також особливо ризикових проєктів. Нарешті, дуже висока частка позичкового капіталу привертає увагу контрагентів по бізнесу – клієнтів і постачальників, що входять у категорію так званих зацікавлених осіб підприємства. Рациональна поведінка таких контрагентів вестиме їх до пошуку інших варіантів, а це, у свою чергу, послужить поштовхом до погіршення взаємостосунків, умов договорів, згортання об'ємів, падіння виручки, скорочення потоків грошових коштів. Розвиток фінансового ринку відкриває для підприємств сфери послуг нові можливості по залученню капіталу. Ретельне вибудовування політики фінансування здатне послужити для них одним з чинників створення вартості.

Мінімальні ставки прибутковості (r_d і r_e відповідно), що вимагаються кредиторами і власниками, зведені в єдину ставку середньозважених витрат на капітал (3).

$$WACC = (1 - T)Dr_d + (1 - D)r_e \quad (3)$$

де $WACC$ – середньозважена вартість капіталу підприємства,

T – ставка податку на прибуток,

D – частка позичкового капіталу підприємства,

E – частка власного капіталу підприємства,

r_d – ставка за користування позиковим капіталом,

r_e – норма прибутковості власного капіталу.

Розглянемо графічну інтерпретацію представленого співвідношення, чому, досягнувши мінімального значення, крива $WACC$ не знижується далі і не досягає нульового значення (рис. 1).

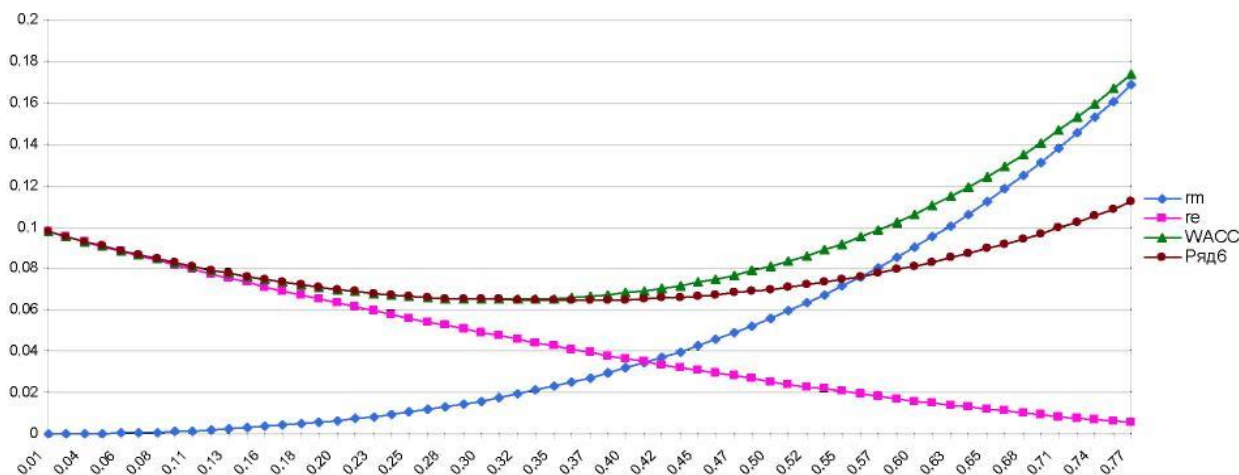

Рис. 1. Вимоги, що пред'являються до прибутковості капіталу різними типами інвесторів

Як видно з рисунка, за відсутності зовнішньої дії вимоги власників до норми віддачі на власний капітал зменшувалися б із зростанням частки позичкового капіталу і в певний момент стало б практично рівним нулю. Проте на практиці така ситуація не можлива. Передусім із зростанням частки позичкового капіталу стануть зростати вимоги кредиторів (r_d). Разом з тим крива r_d в реальній умовах теж не матиме такого нахилу. Таким чином, ці вимоги кредиторів і акціонерів були зведені в єдину ставку середньозважених витрат на капітал ($WACC$).

Крива $WACC$ має єдиний мінімум, до якого і повинні прагнути менеджери підприємства з метою мінімізації виробничих і фінансових ризиків.

Аналіз формування середньозваженої вартості капіталу (рис. 2) дозволяє стверджувати, що за відсутності власного капіталу вартість позичкового капіталу зменшуватиметься у міру зниження частки останнього в загальній структурі активів.

Проте на практиці дана ситуація неможлива. Досягнувши певного значення частки позичкового капіталу в загальній структурі активів, його вартість зростає (rd').

Таку залежність між вартістю позичкового капіталу і його питомою вагою можна пояснити наявністю конфліктів між кредиторами й акціонерами.

Кредитори підприємства зазвичай одержують фіксований дохід, тоді як доходи акціонерів напряму залежать від прибутку підприємства сфери послуг. У цій ситуації кредиторів цікавить виключно здатність обслуговувати борг, а акціонери зацікавлені в тому, щоб підприємство одержувало великі прибутки.

Відомо, що, як правило, для отримання великих прибутків підприємству сфери послуг необхідно брати участь у високо ризикованих проектах. У разі вдалої їх реалізації, акціонери збільшать свої доходи, а кредитори одержать тільки обумовлені в кредитних договорах суми

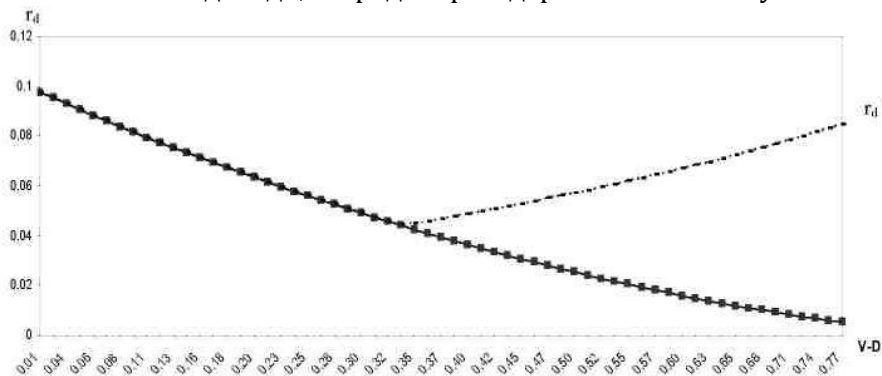

Рис. 2. Залежність вартості позичкового капіталу від його частки в структурі активів підприємства сфери послуг

процентних платежів і основну суму боргу. Якщо ж реалізація проектів буде невдалою, акціонери втратять не більше ніж інвестиції в статутний капітал, а кредитори можуть втратити значну частину наданих фінансових ресурсів.

Щоб уникнути необґрунтованих ризиків з боку менеджерів підприємства сфери

послуг, керованих акціонерами, кредитори пред'являють високі вимоги до використання капіталу. Дані вимоги звичайно обмовляються в кредитних угодах і направлені на обмеження можливостей менеджерів до інвестування в ризикові проекти. При цьому необхідно відзначити, що чим більше підприємство фінансується за рахунок позичкового капіталу, тим більше уваги приділяють кредитори його діяльності.

Одним із обмежень використання позичкового капіталу виступає необхідність забезпечення кредиту. Оцінка застави з погляду кредитора зводиться до питання співвідношення кредиту і вартості застави, тобто яку частку від ринкової вартості майна в грошовому виразі банк може видати як кредитні засоби. Як зазначалося, на практиці ця частка складає 50-75% ринкової вартості майна. Очевидно, що банк повинен розрахувати її залежно від конкретних умов кредитування, тобто в першу чергу ліквідності майна виставленого під заставу. Проте насправді банки не розраховують, а використовують якесь банківське правило, що встановлює фіксоване співвідношення між заставною вартістю і розміром кредиту. Ще однією загрозою для кредиторів при збільшенні частки позичкового капіталу може виступати зниження ринкової вартості підприємства сфери послуг. Тому кредитори значну увагу приділяють оцінці вартості підприємства на ринку. У разі зниження ринкової вартості підприємства сфери послуг кредитори можуть змінювати свої вимоги до використання позичкового капіталу.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Отже, головна мета фінансових менеджерів – вибрати таку структуру капіталу, яка за найнижчою вартістю капіталу сприятиме підтримці стабільних дивідендів і доходів, збагатить акціонерів. Іншими словами, оптимальна структура капіталу повинна зводити до мінімуму WACC і разом з тим підтримувати кредитну репутацію підприємства на рівні, який дозволяє залучати нові капітали на прийнятних умовах. Досягнення поставленої мети можливе при застосуванні різних підходів. Далі послідовно розглянемо особливості встановлення оптимального співвідношення власного і позичкового капіталу підприємства відповідно до кожного з підходів фінансового менеджменту соціально відповідальних підприємств сфери послуг в конкурентних умовах інноваційного підприємництва.

Література

1. Барна М.Ю. Перешкоди та актуальні механізми державного регулювання розвитку туризму в Україні. *Сталий розвиток туризму на засадах партнерства: освіта, наука, практика: матеріали I міжнар. науково-практичної конференції*. Львів: ЛТЕУ, 2018. С. 13-17.
2. Барна М.Ю. Концептуальні підходи до розвитку культурного туризму. *Актуальні проблеми економіки і торгівлі в сучасних умовах євроінтеграції: матеріали щорічної наукової конференції професорсько-викладацького складу та аспірантів Львівського торговельно-економічного університету*. Львів: вид-во ЛТЕУ, 2017. С. 62-64.
3. Ланиця І.Ф., Осінська О.Б. Пріоритети розвитку індустрії гостинності в Україні: кейс готельно-ресторанного бізнесу. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2022. Том 7. № 3. С. 244-249.

4. Ткаченко В.І. Кадрова безпека в системі управління підприємством агропродовольчої сфери: дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 «Менеджмент». Полтавський державний аграрний університет, Полтава, 2023. 312 с.
5. Khodakivska O., Kobets S., Bachkir I., Martynova L., Klochan V., Klochan I., Hnatenko I. Sustainable development of regions: Modeling the management of economic security of innovative entrepreneurship. *International journal of advanced and applied sciences*. 2022. Vol. 9. Issue 3. P. 31-38.
6. Lyshenko M., Kolodnenko N. Efficiency of application of the concept of intensification of commercial efforts (sales concept of marketing) at the enterprise. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*. 2022. Vol. 7.3. P. 31-37.
7. Lyshenko M.A., Ustik T.V., Pisarenko V.V., Maslak N.G., Koliadenko D.L. Economic and marketing aspects of the functioning of small enterprises. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2020. Vol. 2 (33). P. 185-193.
8. Zapsha H.M., Pysarenko V.V., Lyshenko M.O., Kuksa I.M. Modeling of the financial and logistics management system of the capitalization of an innovative and safe business under marketing changes in the competitive international environment in conditions of digitalization. *Market relations development in Ukraine*. 2022. Vol. 4 (251). P. 91-98.
9. Zhyvko Z., Nikolashyn A., Semenets I., Karpenko Y., Zos-Kior M., Hnatenko I., Klymenchukova N., Krakhmalova N. Secure aspects of digitalization in management accounting and finances of the subject of the national economy in the context of globalization. *Journal of Hygienic Engineering and Design*. 2022. Vol. 39. P. 259-269.
10. Zos-Kior M., Buchniev M., Naholiuk O., Starodubtseva I. Strengthening the motivation of enterprise personnel by knowledge management measures in the context of change management. *Bulletin of the Cherkasy Bohdan Khmelnytsky National University. Economic Sciences*. 2020. Vol. 3. P. 24-30.

References

1. Barna, M.Yu. (2018). «Obstacles and current mechanisms of state regulation of tourism development in Ukraine». *Stalyj rozvytok turizmu na zasadakh partnerstva: osvita, nauka, praktyka*. [Pereshkody ta aktual'ni mekhanizmy derzhavnoho rehuliuвання rozvytku turizmu v Ukraini]. Proceeding of the Materials of the I mizhnar. naukovo-praktychnoi konferentsii. LTEU. L'viv. Ukraine.
2. Barna, M.Yu. (2017). «Conceptual approaches to the development of cultural tourism». *Aktual'ni problemy ekonomiky i torhivli v suchasnykh umovakh ievrointehratsii*. [Kontseptual'ni pidkhody do rozvytku kul'turnoho turizmu]. Proceeding of the Materials of the schorichnoi naukovi konferentsii profesors'ko-vykladats'koho skladu ta aspirantiv L'viv'skoho torhovel'no-ekonomichnoho universytetu. vyd-vo LTEU. L'viv. Ukraine.
3. Lanytsia, I.F., Osins'ka, O.B. (2022). «Priorities for the development of the hospitality industry in Ukraine: the case of the hotel and restaurant business». *Ukrains'kyj zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhniky*. Vol. 7. № 3. pp. 244-249.
4. Tkachenko, V.I. (2023). *Kadrova bezpeka v systemi upravlinnia pidpriemstvom ahroprodovol'choi sfery*. [Personnel security in the management system of an agri-food enterprise]. Ph.D. Thesis 073 «Menedzhment». Poltav's'kyj derzhavnyj ahraryj universytet. Poltava. Ukraine.
5. Khodakivska, O., Kobets, S., Bachkir, I., Martynova, L., Klochan, V., Klochan, I., Hnatenko, I. (2022). «Sustainable development of regions: Modeling the management of economic security of innovative entrepreneurship». *International journal of advanced and applied sciences*. Vol. 9. Issue 3. pp. 31-38.
6. Lyshenko, M., Kolodnenko, N. (2022). «Efficiency of application of the concept of intensification of commercial efforts (sales concept of marketing) at the enterprise». *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*. Vol. 7.3. pp. 31-37.
7. Lyshenko, M.A., Ustik, T.V., Pisarenko, V.V., Maslak, N.G., Koliadenko, D.L. (2020). «Economic and marketing aspects of the functioning of small enterprises». *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. Vol. 2 (33). pp. 185-193.
8. Zapsha, H.M., Pysarenko, V.V., Lyshenko, M.O., Kuksa, I.M. (2022). «Modeling of the financial and logistics management system of the capitalization of an innovative and safe business under marketing changes in the competitive international environment in conditions of digitalization». *Market relations development in Ukraine*. Vol. 4 (251). pp. 91-98.
9. Zhyvko, Z., Nikolashyn, A., Semenets, I., Karpenko, Y., Zos-Kior, M., Hnatenko, I., Klymenchukova, N., Krakhmalova, N. (2022). «Secure aspects of digitalization in management accounting and finances of the subject of the national economy in the context of globalization». *Journal of Hygienic Engineering and Design*. Vol. 39. pp. 259-269.
10. Zos-Kior, M., Buchniev, M., Naholiuk, O., Starodubtseva, I. (2020). «Strengthening the motivation of enterprise personnel by knowledge management measures in the context of change management». *Bulletin of the Cherkasy Bohdan Khmelnytsky National University. Economic Sciences*. Vol. 3. pp. 24-30.

Стаття надійшла до редакції 30.09.2023 р.